

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawańnia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zal., na paŭhoda — 2 zal.,
na 3 miesiacy — 1 zal.

15-тыя ўгодкі ТБШ і 10-тыя БІГіК

Існуюць у нас дзве культурна-просветныя арганізацыі: Таварыства Беларускай Школы і Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры. Як відаць ужо з самага іх назову, праводзяць яны сярод беларускага народу просветную — школьную і зашкольную працу. На гэтай ніве маюць яны ўжо нямала заслугаў прад беларускім народам. Сёлета вось якраз надаралася нагода адзначыць гэтыя іх заслугі і самыя арганізацыі адпаведна ўшанаваць. Прыпадаюць сёлета 15-тыя ўгодкі ТБШ — яго працы і існавання, а БІГіК такія-ж 10-тыя ўгодкі. Прыгледзімся-ж да гэтых «юбілятаў» бліжэй.

Да 1921 году на беларускіх землях цяперашняй Рэчыспаспалітай Польскай беларускую асвету праводзіла сялярша Т-ва Помачы Пацярапейшым ад Вайны, якое паўстала яшчэ за часоў нямецкае акупацыі, а пасля Рада Віленшчыны і Горадзеншчыны, якая паўстала ў 1919 г. ўжо за часоў польскіх.

У 1921 г. паўстала Віленская Цэнтральная Школьная Рада, якая, як галосіць яе сам назоў, адумысла была пасвячана справам беларускай школы і якая сапраўды выключна гэтай справай і займалася. У 1926 годзе школьная гэта арганізацыя ператварылася ў Т-ва Беларускай Школы, якое сёлета, — рахуючы ад яе самага пачатку, гэта знача ад часу паўстання Цэнтральнай Школьнай Рады, з якой яна нарадзілася, — спаўняецца 15 гадоў існавання.

Працу, якую ТБШ палажыла за ўвесь гэты час на ніве беларускай народнай асветы, апісваць тут не бяромся, зробім у адпаведным часе гэта само ТБШ, скажам тут толькі коратка — праца яго і заслугі на ўспомненай ніве сапраўды вялікія. Гісторык, які будзе пісаць гісторыю беларускай школы, у архівах ТБШ і ў народнай традыцыі знайдзе нязвычайна цэнныя матэрыялы, якія кінучы непадзельнае святло на тыя жудасныя варункі, у якіх тварылася беларуская культура.

У 1926 г. калі буйна развівалася беларуская радыкальная палітычная думка, разам з ёй развівалася так-жа і пачуццё беларускіх патрэб культурна-гаспадарчых. ТБШ як арганізацыя культурна-асветнага характару школьнага і зашкольнага асветы не абымала сваім статутам галіны гаспадарчай. Сталася патрэба шырэйшых ста-

тутовых рамак дзеля асветнай працы і ў галіне гаспадарчай. Практычна — паўстала патрэба новай культурна-асветнай арганізацыі, якая абымала-б сваім статутам і галіну гаспадарчую. Гэткая арганізацыя быў Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры, які паўстаў летам 1926 г. і які сянёны дачакаўся такім чынам свайго 10-летняга юбілею. І гэтай арганізацыі заслугаў і працы вылічаць тут ня будзем, пакідаючы гэта на адпаведны час і адпаведным дзейнікам. Скажам тут толькі агулам, што і ў архіве БІГіК і ў традыцыі народнай гісторыі знайдзе матэрыял, калі не такі багаты як у ТБШ, дык ня менш ад гэтага цікавы.

Такім чынам ад 1926 году аж да сянёшняга дня на ніве беларускай народнай асветы працуюць і ТБШ і БІГіК. Падчас ліквідацыі «Грамады» ў 1927 годзе і пазней пры ліквідацыі астаткаў «Грамады», рэкашэтам далася нямала і ТБШ. Буйны яго распывет быў спынены. На вялікія так-жа перашкоды ў сваёй арганізацыйнай і просветнай працы напатыкаў і БІГіК і, развівваючыся раз памыслай, другі раз горай, большасці сваіх мэтай просветных і гаспадарчых, пастаўленых у сваім Статуте, з прычын ад яго незалежных, асягнуць ня здолеў.

Між ТБШ і БІГіК — між гэтымі так блізкімі і сваяцкімі арганізацыямі — пачала зазначыцца аддаленасць, конкурэнцыйнасць, а нават часамі і варажасць. Праява гэта была ненармальна і дужа шкодная для беларускай асветы, якая ёсць галоўнай мэтай як адной, так і другой арганізацыі. Некаторыя разважнейшыя адзінкі з беларускіх дзячоў, як з аднаго боку, так і з другога хутка заўважылі гэты грозны падзел у жыцці культурным беларускага грамадзянства і пачалі сьваць пляны аб збліжэнні і аб коардынаванні супольнай працы. Нічога аднак канкрэтнага з гэтых «генэральскіх» мярканняў ня выходзіла. І толькі пасля выступлення Віленскага Школьнага Куратара ў 1935 г. ў лістападзе месяца, калі гэны куратар заявіў, што Беларусы ня маюць сваёй школы, бо быццам яе ня хочучы, наступіў вялікі ўзрух у беларускім грамадзянстве, які даўёў ТБШ і БІГіК да супольнай працы, да поўнага коардынавання школьнай акцыі на пачатку сёлета года, што ўрэшце дало

цалком прыгожыя вынікі ў форме дамагання беларускай школы беларускім народам.

Бяручы пад увагу ўсё вышэйсказанае, трэба зазначыць, што і ТБШ і БІГіК свае юбілей павінны належна адсвяткаваць, беларускае грамадзянства з гэтай нагоды павінна арганізаваць свята беларускай культуры і зрабіць такім чынам перагляд сваіх культурных імкненняў і запаліцца да далейшай вытрывадай, нябывала труднай працы на ніве роднай культуры.

Святкаванне гэта павінна адбыцца не паасобку, як гэтага хочучы для нейкіх ім толькі веламых прычын, некаторыя адзінкі ў нашым грамадзянстве, але абавязкава супольна і ТБШ і БІГіК. Кожнаму добрай волі беларускаму дзеячу гэта сусім ясна і дзеля гэтага аб гэтым доўга разводзіцца тут ня трэба. Для поўнасьці аднак вылічым тут некалькі галаўнейшых прычын, якія і БІГіК і ТБШ змушаюць святкаваць свае юбілей супольна:

а) Адной і другой арганізацыі мэты, дзейнасць, ідэовы характар і нязвычайна цяжкія варункі працы — аднолькавыя, дык і свята іх павінна быць супольнае.

б) Святкаванне павінна быць паважнае і павінна прыняць характар свята беларускай культуры. Да гэтага шмат трэба працы і шмат культурных сілаў. Супольна можна даканаць нешта сапраўды саліднае, а паасобку ніколі.

в) Пакінуць сёлетнія юбілей на баку, а супольна арганізаваць свята культуры, цалком аб юбілеях не ўспамінаючы, гэта было-б неразважным самазвыштаннем, гэта было-б аплёўваньнем самых сябе, сваёй працы, сваіх натугаў, сваіх арганізацыяў.

г) Несвяткаваць супольна — гэта значыла-б падвердзіць паклёпы на нашы культурныя арганізацыі нашых ворагаў, што яны быццам зьяўляюцца палітычнымі экспазытурамі беларускіх партыйных групаў, што зводзяць толькі свае палітычныя рахункі і якім быццам сусім ня йдзе аб справы культуры, бо яны нават і не дараць да гэтага.

е) Святкаваць нашыя культурныя юбілей паасобку — знача ўжоў ТБШ і БІГіК разьдзяляць, узаемна аддаляць і сьпі-

Nowyja pracy ŭ biełaruskaj muzycy

Niezapiarečanym faktam jość siahoŭnia toje, što bahaćcie biełaruskaj narodnaj pieśni pryčahaje da siabie čužackich kampażytaraŭ, katoryja niščać našyja narodnyja skarby zusim biaskarna. U biełaruskaj presie heta parušałosia nie adzin raz, ale wynik adzin — u kniharniach žjaŭlajucca ŭsio nowyja wydańni, dzie skarby našaha narodu wystupajuć ŭ nowaj čužackaj achwarboŭcy. Takim čynam, kali nie prapadajuć saŭsim, to hinuć na doŭhija časy. Nawat „naša“ wilenskaja radyjastancyja nia moža zdabycca na toje, kab nadawanyja biełaruskija pieśni nazwać biełaruskimi, a z roznymi wykruťkami nazywaŭ — „tutejšymi.“ Widać, kab nia zahraść procu... swaje ŭłasnae zaściankowaści! Adnak kamu heta patreba?

Ale z jakoj satysfakcyjaj śladzić ci natujuć Biełarusy kożnuju sumlennuju praco tych asob, katoryja chacia i nie biełarusy, ale pracujuć žyry biaz nijakich ukrytych tendencyjaŭ. Siudy zaličajem prof.: A. Hrečaninaŭ i K. Hałkoŭskaha.

Stary (73 letni) prof. Hrečaninaŭ żywie ŭ Paryży, daloce ad swajej rodnoj staronki. Chacia sam rasiejec i żywie ŭ choładzie i hoładzie, adnak u wolnych chwiliach nie pierasteje sumlenna pracawać nad biełaruskaj pieśniaj. Niadaŭna prysłaŭ iznoŭ nowuju wiazanku biełaruskich pieśni na miašany chor, z jakich na specyjalnuju ŭwahu zasłuhoŭwajuć: Kukaŭka zlazilka (wiesielnaja z Pastaŭskaha paw.), Oj hyla, hyla“ (z Pruž.) i Zialony haj (Waŭkawyskaha paw.).

Druhi dobra wiedamy kampażytar i pedahoh prof. K. Hałkoŭski z Wilni niadaŭna napisaŭ na biełaruskija narodnyja matwy dźwie wialikija suity pad nazowam „Duda“ i „Kachańnie“. Ciapier K. Hałkoŭski pracuje nad akampanijamentem da sintry „Kachańnie“ dla symfaničnaj arkiestry. Da hetaha česu prof. K. Hałkoŭski tak jak i prof. Hrečaninaŭ zharmanizawaŭ niekalki dzieśiatkaŭ biełaruskich narodnych pieśni. Aprača taho ŭłażyŭ muzyku da žmat jakich tworaŭ nowaj i najnawiejšaj biełaruskaj piezli (ramansy).

Nia moža być mowy, što biełaruskaje hramadźienstwo inakš adnosić da žyryj pracy takich ludziej, jak prof. Hrečaninaŭ i Hałkoŭski, čym da tych, katorym ciažka wymawić sloŭa „biełaruski.“ Wina za heta pierad sučasneści, a tym bolš pierad historyjaj paniasuć nie biełarusy, ale... chtoś inšy. W. B.

хаць на сьляпыя торы конкурэнцыі і самапаядання.

ф) Думка ўсяго беларускага грамадзянства затым, каб святкаванне адбылося супольна; прайсці над гэтай справай да парадку дзеннага ня мае права ніякі Беларус, ня мае права і ня зможа гэтага зрабіць, бо воля грамадзянства лёгка сапхне яго з дарогі.

Словам, супольныя мэты, супольныя ідэалы, супольная цяжкая праца і... супольная радасьць-святая...

Z hazet.

Ab niedaručanni biełaruskich hazet.

„Kurjer Wileński“ u numerach z 6 i 10 h. m. paruśajučy sprawu niedaručannia biełaruskim sialanam biełaruskich hazet, prypadnau krychu zaslonu, jakaja zakrywa ad šyrejšaha hramadzka ha ŭzhladu sapraŭdaść u biełaruskaj wioŭcy.

Chočaŭy hetuju zaslonu choć krychu prypadnau, ale wyścierahajučy, kab nie spatkacca z art. 170 K.K., na padstawie jakoha časta kanfiska wałasja našaja hazeta, my tut pakazam tolki toje, što wyjawiŭ „Kurjer Wileński“.

U pieršym numary „K.W.“ čytajem: U Wilni wydajucca lehalnabiełaruskija hazety: „Biełaruskaja Krynica“, „Rodny Kraj“. Na adnu daŭ zaletouku, druhuju wysyłaŭ za inšyja prysłuhi. Redakcyi hazet zapreŭniajuč, što na padany adrys hazety wysyłaŭ. Ja nie atrymaŭ ani adnaho ekzemplara. Hinuŭ u darozie. Hady dwa tamu byŭ u hetaj sprawie na poście. Pytaŭsia ŭ načalnika pošty. Pryznaŭsia, što kažaŭ hazety zatrymliwač, ale mianie wyhnaŭ zadźwiery. Ničoha nie da biusia.

Heta piśmo skarhi z Palešsia źmieščana ŭ „Kur. Wil.“, praŭdziwaść faktaŭ jakoha „K.W.“ padaje pad sumniŭ i daŭaje nastupnaje:

Treba adnak źwiarnuŭ uwahu, što padobnych skarhaŭ nadta šmat; jość mnoŭstwa skarhaŭ i šmat žalu na roznyja „šykany“ administracyi. Asabliwa časta paŭtarajucca zakidy nadużyccia administracyjnych karaŭ i wykarystawańnia ich jak sposabu presli palityčnaja.

Heta „Kur. Wil.“ tak-ža padaje pad sumniŭ, ale adnačasna zaznačaje, što „hetak nie pawinna być“.

...u praciahu 10—15 hadoŭ tut nia budzie Biełarusau, tolki samyja Palaki“.

U druhim numary „Kur. Wil.“ paŭsoł Sojmu Genedŭj Šymanouŭski ŭ adkrytym piśmie ŭ hetaj sprawie, miž inšym, piša hetak:

Adzin pan, jak! zajmae ŭ administracyi adkaznoje stanowišča, kali jamu ja skazaŭ, što maŭm imknieńniem jość, kab u praciahu 30—50 hadoŭ aslahnuŭ toje, kab usie Biełarusy stalisia dziełnymi hramadźlenami Polšcy, adkazaŭ mnie, što jon zrobie ŭ praciahu 10—15 hadoŭ, što nia budzie tut Biełarusau, tolki samyja Palaki.

Ad komentaraŭ z wiedamych pryčyn ustrymliwajemsia. Ale jany tut i nia nadta potrebnaja. Sprawa jasnaja i tak. Adznačym tolki toje, što Biełarusy hetkija skaŭy panou z adkaznych administracyjnych stanowiščau čujuč nia pieršy raz — p. Skulski, budučy ministram, užo daŭno kazaŭ, što ŭ Polšcy za 50 hadoŭ nia budzie ani wodnaha biełarusy. A biełarusy u hraničach polskaj dziaŭžawy tymčasam nia tolki što nie źmianšajucca likam, ale množačca, nacyjanalna ŭświadamiajucca, raźwiwajuč swaju kulturu i damahajucca sabie naležnaha prawa.

3 царкоўнага пагосту

Мыляцца той, хто цвёрдзіць, што рэлігія гэта прыватная справа кожнага чалавека. Мыляцца так жа і тыя, што цвёрдзіць аб непатрэбнасьці рэлігіі ў грамадзкім жыцьці. Ня праўду кажуць і тыя, што гавораць аб безрэлігійнасьці нашага народу. Нашыя беларускія народныя масы традыцыйна рэлігійныя. Яны глыбока прывязаны да царкоўных сьвятаў і да духовага зьместу, што тысячу з лішнім гадоў перахоўваецца пад купалам нашых цэркваў. Дзеля гэтага царкоўныя справы ў жыцьці беларускага народу ня могуць і не павінны займаць толькі апошняга месца.

Калі-б справа Царквы мела ў сабе элементы толькі чыстай веры паасобных адзінак, дык і тады яна ня можа быць пакінута на старане ад шырэйшага ёю зацікаўленьня. Але-ж царкоўная справа—гэта справа грамадзкасьці і дзеля гэтага яна мусіць цікавіць і грамадскую думку.

Лёс судзіў, што праваслаўныя епархіі, якія абыхаюць праваслаўных беларусаў на этнаграфічна-беларускіх землях, апынуліся ў вынятковым палажэньні. Царква, да якой яны належалі арганізацыйна аддзелена кардонам і знаходзіцца ў другой дзяржаве.

Сілаю палажэньня мусіла паўстаць новая царкоўная арганізацыя і яна паўстала. Але праўнай падставы не надала ей компэтэнтная інстанцыя—Сабор Праваслаўнай Царквы. Польскі ўрад выдаў тымчасовыя правілы дзеля падстаў існаваньня царкоўнай арганізацыі, і на гэтых падставах Царква апіраецца дасюль.

Гэтая тымчасовасьць абцяжыла цэлую структуру праваслаўнай Царквы. Мітраполія ў гэткім палажэньні чамусьці ўважае, што трэба быць паслушнай, шукаючы апірышча ня ў масах вернікаў, але ў тых падставах, на якіх апіраецца дасюль і на якіх заіснавала самастойнасьць царкоўнай арганізацыі. Гэткае становішча мітраполіі выкапала глыбокую прорву між духавенствам і вернікамі ўзаемнага непаразуменьня і незразуменьня.

Залежнасьць ад адміністрацыйнай улады і ўтрымліваны ў царкоўным жыцьці расейскі дух—гэта было першае жарало недаваленьня веручых масаў. Другое жарало недаваленьня вернікаў—гэта супроцьнатуральная спроба заваджаць у царкоўна-рэлігійнае жыцьцё польскае мовы.

Мітраполія ня ўмеє, або і ня хоча, адчуць, што насельніцтва, якое стаяць нацыянальныя дамаганьні ў сфэры палітычнага, грамадзкага і культурнага жыцьця, ня будзе толераваць ні проціўнацыянальнага, ні чужанацыянальнага характару Царквы.

Ня маючы апірышча ў масах веручых, мітраполія прыняла заса-

ду польскага патрыятызму дзеля прыкрыцьця сваёй гэтай слабасьці. Гэты патрыятызм яна накінула і цэлай праваслаўнай іерархіі. З „пачуцьця“ польскага патрыятызму царкоўная іерархія нават дабравольна перашагнула граніцы і тымчасовых правілаў з 1922 году, якія гаваряюць праваслаўнай Царкве ў Польшчы карыстацца мяйсцовай мовай вернікаў—гэта значыць на беларускіх землях мовай беларускай; ужо амаль усюды мэтрычныя кнігі і царкоўная канцэлярыя вядуцца выключна папольску; духоўнае школьніцтва—сэмінарыі, багаслоўскі факультэт, інтэрнаты—пераведзены на польскую мову; царкоўнае выдавецтва заявля чужы для абсалютна большасьці вернікаў (беларусаў і украінцаў) расейска-польскі ўтраквізм; навучаньне Закону Божага амаль усюды па сёлах адбываецца папольску; у некаторых мяйсцох і ў некаторых сьвятах многа дзе ўдзяляецца ўжо і Служба Божая папольску, а так-жа папольску гаворацца і пропаведзі.

З вышэйсказанага вывад такі, што там, дзе праводзіцца полёнiзацыя або дзе ўпорыста ўтрымліваецца русыфікацыя, мусіць быць паднята беларусізацыя; але беларусізацыя павінна быць паднята ня дзеля барацьбы з іерархіяй, а толькі дзеля абароны праваслаўнай веры.

Гэта справа нашча палітычнай. Гэта справа нашага духовага быту, як праваслаўных і як беларусаў. А дзеля гэтага царкоўная справа ня можа быць абмінанай усім беларускім грамадствам.

Сідарчук.

Ab neŭtralnaści adnosna Hišpanii

Wiedama, što z inicjatywy Francyi mnohi ja dziaŭžawy, u tym liku Niamieččyna, Italija, Anhlija i SSSR. padpisali dahawor ab neŭtralnaści adnosna Hišpanii h. zn. zabawiazalisia nie pamahač ni paŭstancam ni madyrdzkamu ŭradu ŭnutranaj ich krywawaj baračbie.

Zacikaŭlenyja dziaŭžawy ŭ pieramozie ŭ Hišpanii adnych ci druhich choč i padpisali dahawor ab neŭtralnaści, adnak pamahač „swaim“ u Hišpanii nie pierastali i ciškom roznyimi sposabami pamahajuč. Z hetaj pryčyny pačauŭsia dyplomatyčny spor miž usimi dziaŭžawami. što padpisali hety dahawor. Pieršym wystupiŭ urad SSSR, jak i padaŭ „neŭtralnamu kamitetu“ notu, u jakaj pakazwaje, što Niamieččyna, Italija i Portuhallija nia wykonywajuč dahaworu ab neŭtralnaści. Pryhetym sawiecki ŭrad patrebaŭ wysylki ŭ Hišpaniju mižnarodnaj kantrolnaj kamisii; patrebawaŭ ad Niamieččyny i Italii nowaj „specyjalnaj hwarancyi dahaworu i zjawuŭ, što kali damahaŭni hetyja nia buduť zdawoleny, dyk SSSR adračecca ad padpisanaha dahaworu ab neŭtralnaści.

I što-ž z hetaha?... Ničoha!... Adbylasia narada „neŭtralnaha kamiteta“, na jakaj pradstaŭnik Italii winawaciŭ u narušenni dahaworu SSSR, nawat hetaj notaj i „świerdžana“, što nihto padpisanaha ab neŭtralnaści dahaworu nie narušyŭ.

Rezultat hetaj ihry taki, što ciapier pačali chto „swaim“ u Hišpanii pamahač intensyŭniej i mienš skryta.

Ziamielnaja reforma ŭ Litwie.

Prad samaj wajnoj 40 proc. ziamiel usiŭcho kraju naležyła da 1500 abšarnikaŭ, jakija mieli 2250 dwaroŭ. 22 proc. usiej ziamli naležyła bujnišym abšarnikam—majučym boľš, jak pa 1000 ha, z jakich 15 bylo, što mieli boľš jak pa 10 000 ha. Tymčasam 35 proc. usich žycharoŭ niamieli ziamli, abo mieli tak mała, što pražyć z jaje nie mahli.

U 1919 h. byŭ wydany zakon ab nadziale ziamloj wajskowych ludziej. Na padstawie hetaha zakonu zabrali dla wajakaŭ 15 proc. ziamli ad abšarnikaŭ, što mieli ad 500 da 800 ha i 30 proc. ad tych, što mieli boľš jak 800 ha.

U 1920 h. wyjšaŭ zakon ab ziamielnaj reformie, na padstawie jakoha zabiralisia ŭsie ziemli, što pierawyšli 70 ha.

U 1922 h. jašče byŭ wydany padobny zakon, jak i dapaŭniaŭ papieredni ja jakoha haloŭnaj metaj bylo nadzielić ziamloj blezziamielnych i małaziamielnych.

Za pieršyja čatyry hady (1923—26) blezziamielnym i małaziamielnym

było raździelena da 348.000 ha, u nastupnych čatyroch hadoch (1927—1930), 87.000 ha, a ŭ 1932—7.400 ha.

Ciapier užo padzielić dwaroŭ idzie da kanca, ciapier jašče nieŭpurađkawanых ziamiel jość tolki 20 000 ha, z jakich 10 000 ha astanierca byŭšym abšarnikam, a druhija 10.000 ha buduť wykarystany dla patreb ziamielnaj reformy.

Dadatnyja starony ziamielnaj reformy ŭ Litwie značnyja. Hetaja reforma lituŭskaju sialanskaju ziarnawuju haspadarku škirawała ŭ bok žywioławodztwa. Widač hetaj z nastupnych ličbaŭ: u 1913 h. u Litwie było rahataha bydła 760.000 šwiniej—458.000, awiec—577.000, a užo ŭ 1925 h. rahataha—1.339.000, šwiniej—1.488.000, awiec—1.455.000.

Apračeta hetaha lituŭskaja ziamielnaja reforma wyswabadzila sialan ad zaležnaści ad pana i zrobiła z ich zapabiehlivych, enerhičnych, poŭnych inicjatywy i wiery ŭ budučyniu haspadaroŭ, jakija tworač sabie lepšaje žyćcio.

(„Viln. Žodis“, Nr. 36, 1936).

Др. Ст. Грынкевіч.

У братоў украінцаў.

„САЮЗ УКРАІНАК.“

Хочучы больш-менш скапіць сыльветку сучаснага украінскага жыцьця ў Галіччыне, не магчыма ня спыніцца над „Саюзам Украінак.“ Гэта волат, калі наг' мераць гэтую арганізацыю мераю вялікага, сарганізаванага грамадзянства дзяржаўнага народу. Сяньня налічае Саюз блізу 50.000 сябровак у 814 гуртках і 75 павятовых аддзелах (філіях).

Хаця арганізацыя не маладая, 50-тыя ўгодкі сьвяткавала ў 1934 г., ня мае яна дагэтуль напісанае сваё гісторыі. Украінцы, а, здаецца, яшчэ больш Украінкі, ня іншыя чымся славяне агулам і ня ўмеюць, здаецца, даваць якойхутчэй гісторыіфічна-філэзофічнага фундаманту пад кожны, хаця крыху выдатнейшы, арганізацыйны пачын, як наглядаем гэта вельмі красамоўна, прыкладам, у Немцаў.

Ня маючы, ці прынамся вельмі мала і параскіданых, пісаных жаролаў—трэба шукаць іх у жывых людзей. Дзе-ж будзе лепшая крыніца, чымся ў п. Мілены Рудніцкае, старшыні ад 1928 г. вышменаванага „Саюзу Украінак“, душы ягонае, найбольш яркае прадстаўніцкі жаночага актыўу і шырока ведамае за межама сваё бацькаўшчыны. Дык зьвяртаемца да паважанае старшыні (Украінцы кажуць „голови“)

і просім інфармацыяў. Вельмі простая, стройная жанчына, ветлівая, з мілаю, сымпатычнаю ўсьмешкаю на твары, маладая, ня мае ў сабе нічога з праслаўленае важнасьці старшыні, а зусім ужо ня відаць на ёй таго, што прывыклі мы бачыць на пажаўцеўшых ужо ілюстрацыях суфражыстаў ці агулам „вакулярністых“ ангельскіх фэміністаў.

П. Старшыня ахвотна расказвае:—Вугольны камень арганізацыі украінскага жаночтва быў пакладзены ў 1884 г. ў Станіславе. Пачатак гэтае працы стульня зьвязаны з прозьвішчам аднае са слаўных Украінак—Наталькі Кобрынскае. Ейна, між іншым, заслуга ў выданьні першага украінскага жаночага альманаху „Першы Вінок“, (хаця ўсётакі і мужчына над „Вянком“ папрацаваў—як кажа гісторыя літаратуры; быў гэта Іван Франко, найвыдатнейшы песьняр і грамадзкі дзеяч Галіччыны—аўтар). Роля „Вянкі“ вялікая. Гэта была праява самастойнага жаночага творства. Альманах выклікаў самапашану і пачуцьцё собскае вартасьці ў украінскім жаночтве. У чарговых гадох нараджаюцца жаночыя таварыствы ў Львове (1893), Стры, Каломы, у Наддніпрашчыне (Кіеў). Арганізацыі паяўляліся незалежна адна ад другога.

Супольныя мэты іх—гэта прадусім агульнафэміністычныя, дамаганьні роўных правоў грамадзкіх і палітычных. Гэны настрой быў тады модны і актуальны ў Заходняй Эўропе, дзе жан-

чыны дамагаліся, каб на іх перасталі глядзець як на нейкую іншую катэгорыю людзей, чымся мужчыны і дапусьцілі карыстацца агульнаграмадзкімі здабыткамі дэмакратыі XIX стагодз.

Побач гэтае аснаўное лініі ішла праца агульнаасьветная. Тутакі украінкі першыя ўмелі дацаніць важнасьць дзіцячых гародчыкаў.

Характар арганізацыяў быў аднак прадусім таварыскі, адчасьці філянтрапічны. Аснаўная рыса—гэта інтэлігентная сфэра сябровак. Гэныя вось свомасьці, як таварыскі характар і аднабокасьць складу сябровак, не маглі здаволіць дальназоркіх адзінак, адзкуючы разыходжаньням ў гэтай плошчы, вышменаваная Н. Кобрынская пакінула арганізацыю. Ня глядзячы на ваенныя злыбды і мітусьні, праводзіцца цэнтралізацыя павдзіночкі, неспалучаных супольнаю праграмаю арганізацыяў. Пачынаюцца яны гуртавацца пры Львоўскім „Саюзе Украінак“ (ад 1917 г.) і ўжо ў 1921 г. бачым зьезд украінскіх жанчын, на якім былі прысутныя дэлегаткі з Букавіны і эміграцыі. На гэтым зьездзе былі дэлегацыі ад 16 павятовых арганізацыяў, яшчэ часта з рознымі назвамі. Супольны зьезд аформіў жыцьцё, пакінуў па сабе коардынуючы цэнтр у Львове. Праца разгортываецца штораў шырэй, асабліва ад 1928 г., калі на чале галоўнае ўправы стаіць бяззменна аж да сяньня п. М. Рудніцкая. Арганізуюцца украінкі на Валыні, Букавіне, у Канадзе, Амэрыцы. Арганізацыя робіцца што-

Ceny padymajucca

Apošnimi časami cana pačala padymacca. Padaražeŭ chleb, padaražeŭla zbožža, padaražeŭla bulba, padaražeŭla i miassa; daražeje skacina, padaražeŭla i dzierawa.

Pryčynu padwyżki cany handlary i kupieckija arhanizacyi tłumaczą tym, što jość wialikaje zapatrebawanie zbožža i miassa zahranicu. Centram wywozu z Polšcy zahranicu jość Hdansk. Dyk woś sioleta z wosien Hdansk pačaŭ skupliwać zbožža wa ūsiej Polšcy i kab mieć što kupuć na rynkach uściłaž padymaje canu.

Špiarša ūwažali, što skupliwanie zbožža wyklikana nieuradžajem u niekatorych krainach, asabliwa ū Amerycy, ale ciapier, kali skupliwanie zbožža pradadžajecca, žjawilasja padazreńnie ū kupieckich sferach, što ci nima tut pryčyny palityčnaj. Niechta robić zapas zbožža.

Hdansk kuplaje zbožža dalej. Kupieckija sfery spadziujucca, što skupliwanie zbožža, pry sioletnim słabym uradžaju, moža padymać canu dalej.

Dla sialanstwa i ahułam dla ziemlarobstwa hetaje žjawišča paciešajuča-

je. Waročajucca lepšyja časy. Za canoj na zbožža sialanie pačynajuć padymać canu i ū pabočnych zarabotkach — za furmanki i inšyja raboty. Sialanie ličać zarabotnuju płatu canoj zbožža, a dziela hetaha trebujuć płaty za dzień pracy ūžo daražej.

Dla miaščan i rabotnickich masaŭ z pryčyny padwyżki cany na produkty pieršaj patreby mohuć paustać nowyja trudnaści, asabliwa dla tych što mała zarablać abo i susim nie zarablać.

Handlowyja sfery pradbać, što cana na zbožža ahułam stała nia ūtrymajecca i moža apaści. Bo ū hetaj sprawie maje wialikaje značeńnie stanowišča centralnych ūladaŭ, a ūlada ūžo prystupila da ūstrymańnia razhonu wywozu zbožža zahranicu i heta pryčynicca da panižennia cany.

Pryhetym nie adrečy prypomnić, što pry mahčymaj abnižcy cany na zbožža i ahułam na ziemlarobskuju pradukeyju, wialikaje pažadanie, kab panizilisja ceny i na pramysłowuju pradukeyju. Jany dasiul sialanstwu byli amal zusim niedastupnyja.

Napružanaść ū mižnarodnaj palitycy

Nia treba wialikaj mudraści, kab dahledzić zhuščańnie ū mižnarodnym žyćci atmosfery palityčnaj, a ū pasobnych krajach socyjalna hramadzka napružanaści.

U mižnarodnym žyćci pałažeńnie ūściłaž napružajecca i hetak z warotnaj šybkaści imkniecca čaławiečtwa ū nławiedamuju budučyniu.

Fašyzm, padtrymliwany mižnarodnym kapitalizmam, systematyczna padpalwaje Eŭropu, dzie tolki moža dostupicca. Kamunizm, u supłareč fašyzmu, šyryć swaju prapahandu klasawaj baračby i socyjalnej rewalucyi znutra.

U napružanaści hetaj baračby pašpiešna pradukujucca truŭliwyja hazy, tanki, braniewiki, wajennyya araplany, armaty i ahułam pašpiešna hatowicca i wojstracca zbroja šmierci, žniščeńnia i spustašeńnie.

Razladawańnie hetaj napružanaści nie pradbaćucca lahodnym.

Italjanski fašyzm pakazaŭ swaje „błaharodnyja“ imknieńni „wyšejšaj“ rasy padbojem Abisynii. Niamiecki fašyzm pastupaje tymi-ž šlachami. Hlt-

ler, pračyščajučy darohu „Drang nach Osten“, ūžo padziar Wersalski traktat. U Niamieččynie tolki i haworać ab pachodzie na eŭrapejski ūschod i prybaltyckija pabierežy. A kab prykrýć adwiečnaje niamieckaje „Drang nach Osten“ hitlerizm pryniaŭ formu hienaralnaj rasprawy z kamunizmam, hałounym asieliščam katoraha žjaŭlajecca SSSR.

Hetyja ūkrytyja niamieckija plany pachodu na eŭrapejski ūschod, byccam dziela zduszeńnia kamunizmu, nia minajuć uwahi usich prybaltyckich dziaržaŭ, a tak-ža i Polšcy. Nia minajuć jany ūwahi i arhanizawanych Bielarusau, bo ūsie hetyja dziaržawy i Bielaruski narod znachodziacca na hieohrafičnym šlachu, pa jakim, u wypadku niamieckaha pachodu na ūschod, budzie razładoŭwacca arsenal niamieckich i sawieckich wajennych zapasaŭ. Aprača hetaha meta niamieckaha pachodu na ūschod dobra wiadama — kalonizacyja i eksploatacyja ziemi, zasilenych sławianami i prybaltyckimi narodami.

zwiazana ū Polšcy i spraważydoŭska. Pawodle sloŭ polskaj delehacyi wialiki lik żydoŭ, jakija zajmajucca najbołš handlam i zrodnymi handlu profesijami, kładzie niezdarowaje adbićcio na polskuju ekanomiku. Dziela hetaha treba, kab z Polšcy mahło emihrawać najmienš pa 80 tysiać żydoŭ u hod.

БЕЛАРУСЫ! Прывітайце ахвяры на фонд беларускай асветы!

Damahańnie Polšcy ū Lizie Narodaŭ.

Na sioletniaj asieńniaj sesii Lih Narodaŭ polskaja delehacyja pastawiła šmat cikawych damahańniaŭ. Polšč parušyla cely rad spraŭ ab syrcach, kalonijach, pieranastaleńni niekatorych dziaržaŭ i h. d. Polskaja delehacyja padčyrknuła, što dziela baračby z haspadarčym kryzysam adnaho finansawaha sposabu mała. Treba ūstanawić swabodny abmien nia tolki kapitału, ale syrcu i rabočych ruki. Dla Polšcy asabliwa wažnaže značeńnie maje sprawa emihracyi, jakaja pawinna razraščyć jaje pieranastaleńnie. Z hetym

раз больш масаваю. Інтэлігенткі астаюцца ў меншасці, а ініцыятыва пападае ў рукі сялянск. Гэная вось масавасць, агулам ўсенародны характар арганізацыі і зьяўляюцца нечым асаблівым, што выдзяляе „Саюз Украінак“ з аналігічных арганізацыяў іншых народаў.

Мне (аўтару) вельмі цяжка было схапіць тую найважнейшую пружыну, дзеля якой прычынаў вырасла гэная масавасць. І шчыра прызнаюся, што некалькі разоў ставіў гэнае пытаньне нашай паважанай субяседніцы і ня глядзячы на поўную ахвоту з ейнае стараны, ня мог улавіць таго, што мяне так цікавіла. Толькі праслухаўшы да канца інфармацыяў, узяўшы саюз жанчын на асноведазі падзеяў апошніх некалькінаццаці гадоў у Галіччыне, глянуўшы на ўсю даўнейшую працу „Просвіты“, „Ріднае Школы“, і г. д., пачаў быццам разумець. Агульны нябывалы нацыянальны ўздойм, пры якім жаночае не астаетца ззаду, а стаіць падчас і на чале, моцны цэнтр, ахвярныя людзі павадыры і чыстая шчырая нацыянальная ідэалогія — вось жаролы росту „Саюзу Украінак“.

Год 1934 гэта вялікі момэнт у Саюзе. Натугаю ягонаю, вялікімі захадамі, часта геройствам паасобных адзінак, склікаецца „Украінскі Жаночы Кангрэс“, дзе былі прадстаўнічкі украінак з усіх куткоў сьвету. Кангрэс гэны — цэлая эпоха, накінуў ён у сваіх рэзалюцыях лінію працы ў кожнай галіне жыцця. Ён даў

веру ў свае сілы, арганізаванасьць, ён выклікаў пашану там, дзе калісь іранічна крывіліся на бабскія „фантазіі“. Рост арганізацыйны ад кангрэсу праяўляецца такім уздоймам, што цэнтраля ледзь можа толькі зафіксываць бягучае жыццё. Як кажа п. Старшыня, ініцыятыву ўзялі на сябе нізі, а вярхі толькі памагаюць, накіроўваюць. Рост арганізацыйны ідзе ў адным кірунку па цвёрдай лініі рэзалюцыяў Кангрэсу з 1934 г., за рэалізацыяй якіх сачыць галоўная ўправа ў Львове. Сьледам Кангрэсу зьяўляецца, між іншым, прэсавы орган „Жынка“ — раскошны журнал, на бачынах якога распрацоўваецца ідэалогія жаночтва, падсумоўваюцца дасягненьні жанчын у працы арганізацыйнай, коопэратыўнай і агулам культуры. Украінскія жанчыны маюць пошач „Жынка“ іншыя часопісы, як „Нова Хата“ (прысьвечаны хатняй культуры), „Жыноча Доля“ (папулярны часопіс, прысьвечаны мэтам арганізацыйным).

Пачуцьцё салідарнасьці украінскага жаночтва вялікае. Наглядалі мы гэта як у пару, калі палітычныя дзеячы з УНДО ребілі ўгоды з польскім урадам. Саюз украінак высока тады трымаў сыяг незалежнасці нацыянальнае ідэі, а жаночтва яго падтрымала на ўсім фронце.

Праца Саюзу ідзе ў такіх дзялянках:

I. арганізацыйнай, II. сельска-гаспадарчай, III. культурна-асьветнай, IV. узгадваньне дарастаньне жаночае моладзі, V. здароўе, VI. руплівасьць аб чысьціні мовы, перахоўваньне на-

Z POLŠCY

Zimowaja dapamoha biezrabotnym. U minulyjm tydni paustaŭ hienaralny Kamitet dziela pomačy biezrabotnym u zimowym časie. Kamitet hety arhanizawali najwyšejšyja ūradawyya dziejniki. Na schodzie K-tu byli: prezident praŭ. I. Maścicki, hien. Rydz-Šmihły, premjer uradu hien. Sławoj-Składkoŭski, minister hramadzkaŭpieki Kaścialkoŭski i mnohija inšyja.

Ministar Kaścialkoŭski pračytaŭ referat ab patrebie arhanizacyi dziela pomačy biezrabotnym u zimowy čas, bo zakonom zabiašpiečanju pomač budzie mieć leđ 100 tysiać biezrabotnych, a ūsiech zarejestrawanych biezrabotnych budzie 600 tysiać. Hety hienaralny Kamitet pomačy biezrabotnym wydaŭ specyjalnuju adozwu da hramadziestwa.

Dziaržaŭny socyjalizm. Anhielskaja hazeta „The Economist“ piša: ciapier nima ūžo ū Polšcy ani adnej waźniejšaj haliny promyslu, u jakoj dziaržawa nia maje biespasrednaha ūčasia. Uwleš promysl skora budzie dziaržaŭnym manapolem. Heta moža dawieści da taho, što ū Polšcy promysl budzie dziaržaŭny. U žwiazku z hetym polskaja hazeta I.K.C. piša, što praces etatyzacyi adbywajecca ūžo samačynnna i niaŭstrymana. A ū Polšcy isnuje specyjalnaja komisija dziela baračby z etatyzmam.

Za skasawańnie Berezki Kartuskaj. Polskaja socyjalistyčnaja hazeta „Robotnik“ apeluje da ūradawych dziejnikaŭ, kab skasawali Berezku Kartuskaju. Ab Berezie Kartuskaj „Robotnik“ kaža: „Buduć ū Polšcy jašče mnohija nutrunyja zmahańni, moža nawat wleml wostryja. Buduć i prastupstwy. Dziaržawa maje orhany ūlady, jakija ū hetym zasiahu joj słužać: sudy, prakuratura, palicyja. Ale z Berezaj treba končyć!“

Prodaž żywioły na wahu. Urad wydaŭ rasparadžeńnie ab wažanńi żywioły, pradawanaj na rynkach.

Pawodle hetaha rasparadžeńnia prodaz rahataha bydła, šwiniej i awiec musić być na padstawie żywoj wahi, abo pawodle wahi zabitaj żywioły.

Hetaje rasparadžeńnie ūwojdzie ū zakonnuju silu ad 21 śniežnia 1936h., dyk ad hetaha dnia nia možna budzie pradawać skaciny „na woka“.

Cikawa, ci hety zakon budzie abyjmać usialakuju prodaz skaciny, ci tolki praznačanju skaciny na ūboj.

Z ZAHRANICY

Wybary prezidenta ū Amerycy. U Žt. Št. Ameryki z wybarami prezidenta žwiazany i wybary parlamentu. Dziela hetaha prezydenckija wybary tam majuć rašajučaje značeńnie ū dziaržaŭnym žyćci. Ciapier tam idzie padhatotka da wybaraŭ i adbywajecca probnaje hałasawańnie. Kandydataŭ na prezidenta wyznačana aź nie-

kalki — ciapierašni prezident Rusvelt, London (kandydat respublikancaŭ), Lemke (Union Party), Thomas (biespartyjny) i Brovder (kamunist).

Kandydat na hišpanski pasad kniaz Alfons Karol pamior. U Wienie 29 wierašnia stol. pamior pašla aŭtomobilnaj katastrofy kniaz Alfons Karol, jaki byŭ kandydatam na hišpanski pasad. Jon naležaŭ da manarhistyčnaj hišpanskaj partyi „karlistaŭ“. Ciapier wajskowyja addziely „karlistaŭ“ wajujuć u armii hien. Franko.

Kniaž Alfons Karol pakinuŭ testament, u jakim swaim nastupnikam wyznačyŭ kniazia Ksaweraha de Bourbon Parma.

Hitleroucy ū Hdansku Hdanskaja niemcy pranialisja ideolohijaj Hitlera i starajucca pryłučyć Hdansk da Niamieččyny. Nadowiačy staršynia hitlerouckaj partyi ū Hdansku Ferster na partyjnym kanhresie skazaŭ pramowu ab adnosinach Hdansku da Polšcy i da Lih Narodaŭ.

Jon zajawiŭ, što ū Hdansku ūžo nie patrebnny kamisar Lih Narodaŭ, a z Polščaj Hdansk budzie wyrašć spornyja sprawy biespasredna.

Burliwyja padziei ū Paryży Francuskija fašysty pačynajuć čynnna wystupać suproč swaich kamunistaŭ. U niadzielu 4 h. m., kali kamunisty chacieli naładzić wieča, fašysty pačali nie dapaščać u naznačanae miesca na wieča ludziej. Urad zmbilizawaŭ 20 tysiać palicyj, kab nie dapašćić da zabureńnia. Palicyja razahnała burliwyja nataŭpy spakojna i da zabureńnia nie dapašćila.

Fašystaŭskaje wieča ū Londanie. Anhielskija fašysty nadowiačy la-dzili wieča ū Londanie ū żydoŭskim kwartale. Žydy sabrali 100.000 podpisau na padańni da ministra, kab hetaje wieča zabaranili, ale minister zajawiŭ, što nia moža ahrańičyć nikoha ū swabodzie słowa i sabrańnia. Na wiecy dajšo da bojki miž lewymi fašystymi.

Wajna ū Palestynie. Baračba arabaŭ z žydami ū Palestynie dawiala da taho, što anhielskaje wojskapačalo ūciłać i pryhetym wyrazna padtrymlivać żydoŭ. Dziela hetaha araby pačali bilca i z anhielskim wojskam. Nadowiačy kala miastečka Betleja adbylasja bojka arabaŭ z anhielskim wojskam. U hetaj bojcy zabity wiadomy pawadyr arabskaha paustańnia ū Syryi, Sajd bejel Aasi.

Anhlija prociŭ Japonii. Japon-skaja presa padaje, što Anhlija žwierznułasja da syhnateraŭ dahaworu 9-ch dziaržaŭ, jakija zahwarantawali terytoryjalnuju inteħralnaść Kitaju, z prapazycyjaŭ, kab jany zapratablestawali suproč narušeńnia Japonijaj taho dahaworu.

родных традицияў у хаце, вопратцы.

Управа цераз кіраўнічак паасобных аддзелаў вядзе акцыю ў філіях і гуртках. Розна-якія курсы — пачынаючы ад кухарскіх, трыко-тарскіх а канчаючы на курсах гісторыі, мовы і г. д. — вось плошча, у якой праводзіцца рэалізацыя мэтай, якія сабе ставіць жаночтва.

Арганізацыя „Саюз Украінак“ — агульна-нацыянальная; не партыйная. Найвышэйшая мэта яе — дабро нацыі, ейнае развіццё.

На сваім шляху, меў і мае Саюз розна-якія заміны. Закідаюць адны, што жанчына можа працаваць у іншых агульных установах, не патрэбны падзел на жанчын і мужчын, што фэмінізм сьнянны анахронізм.

Іншыя хочуць накінуць сваю партыйную фірму, яшчэ іншыя закідаюць — чаму арганізацыя стаіць далёка ад царквы і г. д. Кожны дае працы Саюзу, незалежна ад тэарэтычных паглядаў і разважанняў, ёсьць яркім доказам, што лінія украінскага жаночтва правільная, што гэта жывая ўстанова, якую жыццё паклікала і што на шляху змаганьня дзеля нацыі украінскае жаночтва як асобная група пакіне вялізарны сьлед. І ня трэба лепшых доказаў, як сьвяты сялянкі, ладжаныя паасобнымі філіямі, дзе тысячы жанчын, дзяўчат, маладзіц, на т старых бабуляк, робяць агляд сваіх дасягненьняў у плошчы культуры, духовае і матэрыяльнае, зьдзейсьненыя у працягу году, каб сказаць, што іхны шлях правільны і што яны гарой-

Piśmy z wioski

Uzmahani za białaruskiju kulturu.

(Żodziški, Wialejskaja paw.).

Białaruskaja kulturna-aświetnaja praca napatykaje na swaim ślachu na wialikija trudności. Najčasiej jany wonkawaha charakteru, ad nas niezależnyja. U zwiazku z dastańniem dazwołu ad wałasnych Źładaŭna teatralnuju zalu, hdielje maje adbycca pradaŭleńnie i Źwiazku z dazwołam ad Starastwa, treba Źmat pachadzić da hetych ustanowaŭ. U Wialejku, jakaja znachodzićca ad Żodziškaŭ za 40 km. my zmużany dastawacca Ź hetaj sprawie niekalki разоŭ. Možno sabie pradaŭlać, skolki tut jość samaschwar-naści, addanaści i zacikaŭlenaści rod-naju kulturaju, jakaja tut jość wiali-kaja idejowaść i hlybokaja luboŭ da białaruskaj sprawy u našaha sielani-na, kali jon adrywajecca ad haspadar-skaje raboty, biare Ź torbu kawalak chleba i wałaćecca piechatoju dzie-siatki kilometraŭ pa dazwoł u Sta-rastwa. Atrymać adrazu dazwoł—heta redkija wypadki. Kab wyrašć hetu sprawu pazytyŭna, to treba dwa, try razy schadzić u Wialejku. Haraćaja luboŭ našaha sielanstwa da rodnaŭ kultury haworyć toje, što tut niama ni jakaje Źtućności, što hetaha nihto jamu nie nakidaje zhary, a što heta Źsio jość wyrazam jaho duży, jaho psychiki.

Białarusy, zhurtawanyja kala hurt-ka BIMIŁ u Żodziškach, jak kulturna-ha centru našaje miajścowaści, jaki maje, dziakujućy swajej dziejności na niwie białaruskaha Źwiadamleńnia, ślaŭnuju historyčnuju tradyciju, zadu-mali zładzić spektakl-wiečarynu. Wy-brali kamediju „Sud” — Hałubka. U samy haraćy čas, bo kašboj i Źniwom wialy proby. Proby rabili niadzielemi i światami. Najbołšaja trudność pala-hała na tym, što artyŹty pachodzili z paasobnych wiosak, wielmi adlehlých adna ad druhoj. Adnak, jak na takuju dobruju sprawu Źsie achwotna Ź wy-značany čas Źbiralisia, i redkija byli wypadki, kab chto z ich byŭ adsutny. Zrabili Źžo Źmat probaŭ, adpawiedna pryhatawalisia. Pastanawili zładzić spektakl-wiečarynu na 10 wieraśnia h. h.

U Żodziškach jość ahramadnaja dwuchpawierchniaja kamianica, t. zw. „Pałac,” kupleny wołaściami za sia-lanskija padatki. Tut jość adpawied-naja dla pradaŭleńnia zala. Cikawaje Źjawiśca, što dla polskich arhaniza-cyjaŭ niama ni jakich pieraškodaŭ ka-ryŹtacc hetaj zala. Słowam, kali ja-ny zachoćuć, tady i mohuć tam zła-dzić pradaŭleńnie.

Kali-ž zachoćuć białarusy pasta-wić spektakl, dyk musiać niekalki ra-зоŭ chadzić u wołaść, zmarnawać Źmat času. ZaŹsiody wojt maje tyja ci inšyje pryčyny. Tak i ciapier, pa-kul atrymali dazwoł na zalu, to aŹ try razy kidajućy pracu na poli, cha-dzili Ź wołaść. Nareście, dziakujućy našej nastojliwaści dazwoł na zalu atrymali.

Astajecca jaśče dastać dazwoł ad Starastwa na zładźańnie pradaŭleń-nia.

27 wieraśnia h. h. p. Starasta byŭ na ziemlarobskaj wystaŭcy Ź m-ku Żodziškach. Staršynia hurtka Andrej Cikota Źwiarnuślia da jaho z zajawaj. P. Starasta pastawiŭ taki warunek, što kali pradaŭleńnie byŭlo-b mleša-naje, h. zn. adna reč pabielaruskiju, dru-haja papolsku, ci kali-b adnečasna białaruskim pradaŭleńni piajali-b polskich pieśni, ci deklamawalisia pol-skija wieršy, to adrazu wydaŭ-by dazwoł.

Zrozumieła, što hr. A. Cikota na heta nia moh zhadzićca, bo białarusy choćuć pradaŭleńniaŭ, pieśniaŭ i wieršoŭ białaruskich, tamu, što heta najbołš zrozumieła dla ich psychiki. I tak my dazwoł nie atrymali. Ad-nak my nie pajišli pa lini najmieniśa-ha supraciŭleńnia, ruk biez nadziejna nie opuścili. Nastojčywa damahalisia dalej taho, što nam zabiaśpiečaŭje pol-skaja kanŹtytucyja. Wyprawili iznoŭ da Starastwa čaławieka eŹ u Wialej-ku. Tolki za druhim razem atrymali dazwoł biaz ni jakich polskich dadat-kaŭ na 4 kastryčnika. I tak my paśla doŭhich starańniaŭ i dziakujućy iznoŭ-ža tolki našej nastojčywaści swaju me-

tu asiahnuli. Pradaŭleńnie Ź wyzna-čany čas adbylosia. Tut nam stali na pieraškodzie niaspryjaŭcyja atmo-sferyčnyja warunki, bo adrańnia aŹ da wiečara biez pierapynku liŭ doŹdŹ. Warta adznaćyć, što dazwoł my atry-mali na pieredadni 4. X. h. h. Nia hľadziaćy na błaħuju pahodu i na to-je, što mała chto wieđaŭ, što adbu-dziecca spektakl-wiečaryna, publiki sabrałasia Źmat. Z polskich intelihiencyi nia byŭo niwodnaha čaławieka, bo jany, jak zwyčajna, bajkatujuć białaruskija imprezy. Z wialikaj uwahaj i cikawaściu sačyli hľadzielniki za iħroju artyŹstaŭ. Umiełaja iħra wykli-kała burny śmiech i plaskańnie Ź da-łoni. Paśla spektaklu moŹna bylo Źmat ad kaho paćuć, što pieska cikawaja, śmieśnaja, ale za karotkaje.

Najbołš pradana biletaŭ ad 5 — 25 hr., pa 50 hr. pradana Źsiħo tol-ki para. Školnikaŭ puścili biazpłatna. Nia hľadziaćy na takija nizkija ceny biletaŭ, sabrali 24 zł. Wydatki — 13 zł. Prychod — 10 zł. pojdzie na me-ty kulturnyje.

Pačalasia i končylasia zabawa białaruskaj lawonichaj. MoładŹ, jak zwyčajna, na białaruskich spektakl-wiečarynach hulała spakojna daloka za poŭnać. S. R.

Z nadwoziera Mikulina.

Mikulina, Daŭhinaŭskaj woł., Wialejskaha paw. Naša wioska skła-dajecca z 52 chat. Źychary — białe-rusy, kataliki. Nacyjanalna trochi Źwiadamyja, ale mnoha zastraśanyja.

Źyćcio Ź našaj wioscy, hľadziaćy zboku, pradaŭlaŭjecca nie najhoršaje. Dabrata hetaja palahaŭje na tym, što stary chleb z nowym zmohuć witacca. A heta dziakujućy tamu, što našyje siłanie rupnyja i pracawityja—dahla-dajuć swaich, choć i drobnych, has-padaracaŭ, dobra abrałajućy ziarnu. Pryhetym starajucca zarabać paboč-na. Siołeta byŭ uradŹaj na hryby, dyk našyje wiaskoŭcy i z hetaha dobra ka-ryŹtali; Źbirać hryby siłanie wycho-dzili zaŹsiody ranieńka, a niekatoryje, dyk nawat i z ahniom chadzili pa hryby. Słowam, ciaŹka Źyć našym siłani-am i jany musiać ciaŹka i doŭha pra-cawać, kab tolki chleb. Ab raskaś-niejšym i kulturniejšym Źyćci Ź siłie i hutarki niama.

Našu wiosku časta adwiedwajuć roznyja kulturtrehiery, jakija razwo-dziać polskuju kulturu, dyk jany Źsiu-dy chwalacca, što heta ichni Źplyŭ na našuju wiosku tak padziejaŭ.

Praŭda, byŭo tut usiłakich pol-skich arhanizacyjaŭ, ale jany Źžo Źsie zhašli. Na hetym wohniścy raście ciap-ier białaruskaja Źwiadamaść. Kolki nam nie Źhawarywali, što my palaki—ničoha nie pamahło, nie prakanali. Wynik adwarotny — siłanie praka-nalisia, što jany białarusy.

Aħulaŭ kaŹućy, siłanie Źžo praś-wiaćajucca. Źžo Źsie wiedajuć, što katalik heta nia toje samaje, što i pa-lak, bo „katalik” — heta wiera-reli-hija, a „palak” — heta nacyjanalnaść. A my tut usie białarusy. Dzieła heta-ha my nie palaki.

Našym ludziam treba daćci ziarn-li, bo na drobnych haspadaračkach trudna prakarmić wialikija siemji. Tre-ba dla moładzi Źukać ziarnu na pasie-łaści, bo inakŹ, dyk jana nia zmoŹa i paćać samastojnaha Źyćcia. Słowam patreba ŹyrokaŹa i sprawiadliwaŹa ziarnielnaja reforma, pry jakoj byli-b nadzieleny ziarnioj i neŹyje chłopcy, katoryja da pracy zdolnyja i mahli-b być dobrymi haspadarami, ale niama na čym zawieści haspadarki.

Našaja darostaja moładŹ čuje, što białaruskija arhanizacyi, pry-kladam „Białaruskaje Narodnaje Ab-jednańnie” (BNA) damahajecca ziarn-li biaz wykupu i na Źłasnaść, dyk moładŹ da hetaj arhanizacyi činićca i jaje padtrymliwaŭje. Bł. R.

Бацькі Беларусы! Вучэце сваіх дзетак белаўскае граматы!

Даматайцеся роднае белаўскае школы!

У С Я Ч Ы Н А

Зямельная справа.

Зямельная справа — гэта най-галаўнейшае пытаньне ў жыцці нашага народу. Зямля заўсёды бы-ла і ёсьць галоўнай праблемай ня толькі соцыяльна-эканамічнага ла-ду, але й народна-палітычнага жыцця. Гэтак ёсьць усюды, гэтак цэніцца зямля і ў нас, белаўсаў.

Вось-жа зьвернем увагу на зя-мельнае пытаньне сярод нашага сялянства: белаўскі селянін проста як жыцьцё любіць сваю зямлю і гатоў яе бараніць ахвяроўваючы жыцьцё. Але ня толькі сялянства прывязана гэтак да зямлі. Белаўс-кую зямлю гатовы бараніць пага-лоўна ўсе белаўсы — побач з ся-лянамі рамеснікі, работнікі і інтэ-лігенцыя. І гэта зразумела, бо зям-ля — гэта „быць ці ня быць” бе-лаўскага народу.

Дзеля гэтага зямельная справа і зьяўляецца ў нас такой важнай. Дзеля гэтага кожная белаўская грамадка-палітычная арганізацыя і звярочвае вялікую ўвагу на зя-мельную справу.

Арганізацыя „Белаўскае На-роднае Аб'яднаньне” (БНА) у сваёй праграме аб зямлі кажа гэтак:

— Зямля і ўсе прыродныя ба-гаціны на Беларусі, на падставе прыроднага права, зьяўляюцца ўласнасьцю Белаўскага народу.

— Валаданьне і карыстаньне зямлёй на Беларусі павінна быць абавязна на падставе права ўла-снасьці.

— Прыватная зямельная ўла-снасьць павінна быць урэгулявана так, каб ня шкодзіла агульна-гра-мадкаму дабру.

— Вобак прыватных зямель-ных haspadарак могуць існаваць і haspadаркі колектыўныя, дзе гэта-га хочаць людзі, а так жа дзе гэ-тага вымагае агульна-грамадкае дабро.

— Найбольш адпаведнай фор-май прыватнай зямельнай haspa-даркі БНА ўважае haspadарча са-мавыстарчальныя хутары.

— Хутары павінны мець зямлі ня больш такой нормы, якой хапае на дастатнае выжывленьне і куль-турнае ўтрыманьне сялянскай сям'і.

— Беззямельныя і малазямель-ныя сяляне зямлю атрымліваюць бяз выкупу.

— БНА проціў чужога асад-ніцтва на белаўскіх землях.

З гэтых постулатаў БНА у зя-мельнай справе мы бачым, як яна моцна абходзіць арганізаваных бе-лаўсаў. З гэтага бачым так жа, як трафна вырашаецца зямельнае пы-таньне сапраўды белаўскай арга-нізацыяй, у якой аб'ядняюцца ня толькі белаўскія сяляне, але па-галоўна ўсе белаўсы — сяляне, ра-ботнікі і інтэлігенцыя.

Словам, за права на зямлю для белаўскага сялянства становіцца ў рады БНА, каб супольна змага-цца, усе сьведомыя белаўсы і гэ-тым становіцца да барацьбы, якую народ мусіць вясці за сваё фізыч-нае існаваньне.

Трэба зямляробскіх школ.

Каб селянін мог добра haspa-дарыць, мусіць мець ня толькі ад-паведную плошчу — адпаведную колькасьць зямлі і адпаведныя га-спадарчыя прылады, але так жа і haspadарчую асьвету. Справа з

haspadарчай асьветаю, як у цэлай польскай дзяржаве, так і на нашых землях прадстаўляецца вельмі сла-ба. Гэта відаць з статыстыкі, якую падае Галоўны Статыстычны ўрад. Вось-жа ў 1934/35 школьным годзе вучылася ў зямляробскіх народных школах у цэлай Польшчы 614 дзя-цей незямляробаў, 2238 дзяцей зям-ляробаў, але такіх, што ня маюць сваёй зямлі і 4.251 дзяцей, като-рых бацькі маюць сваю зямлю. Прыгэтым трэба ведаць, што гэт-кія народныя зямляробскія школы ёсьць толькі ў Пазнаншчыне. Калі ўзяць пад увагу, што Польш гэта зямляробская дзяржава і гэтак ма-лы лік вучняў у зямляробскіх шко-лах, дык можна сказаць, што зям-ляробы ў Польшчы ня маюць фа-ховай асьветы.

На нашых землях справа з зям-ляробскімі школам прадстаўляецца яшчэ горш. Народных зямляроб-скіх школаў зусім няма. Праўда, ёсьць у некаторых пунктах зямля-робскія школы, але іх вельмі мала і дзеля гэтага яны надта рэдка расселены. Апрача гэтага аб гэтых школах у нас сяляне мала дзе зна-юць і мала каму яны даступныя.

Каб сапраўды ўсе сяляне-зем-ляробы маглі мець haspadарча-зем-ляробскую асьвету, трэба ва ўсіх народных школах вышэйшай кля-сы замяніць на haspadарча-земля-робскія.

Народныя школы на вёсках трэба, каб былі прынароўлены да патрэбаў сялянства — яны павінны быць у большай часці haspadар-ча-земляробскія. І зразумела па-вінны быць у роднай мове вучняў, з роднымі вучыцелямі і павінны мець свой школьны самаўрад.

Андора — сялянская дзяржава.

На граніцы між Гішпаніяй і Францыяй ляжыць маленькая дзяр-жава Андора. Гэтая дзяржава ў ка-плішчы 452 км² і 6.000 насельніч-твам улічылася, як кролік, між францускім Аріеж і гішпанскай Ле-рідэю. Насельніцтва Андоры ката-лёнскае; гаворыць чысьцю сеньскай каталёнскай мовай.

Галоўнае заняцьце насельніч-тва Андоры — зямляробства і га-доўля жывёлы, а так жа гандаль дзеравам і дзераўлянымі вуглямі, зьялезнай рудой і авечаю воўнай.

Упраўляецца Андора Генэраль-най Радай: 24 сябры праз 4 гады. Прэзыдэнт Рады выбіраецца Радай.

Сталіца гэтай дзяржавы мае 600 душ насельніцтва. Андора ніко-лі ня мела і ня мае войска. Палі-цыі там таксама няма.

Андора незалежная дзяржава! Гэта незалежнасьць каштуе 960 франкаў у год, якія андорская Генэральная Рада выплачвае Фран-цыі.

Цяпер нутранья вайна ў Гіш-паніі пачала пагражаць гэтай ся-лянскай рэспубліцы, якая дзеля аб-ароны сваёй самастойнасьці зьяв-нулася з просьбай да францускага ўраду, каб абараніў яе ад гішпан-цаў.

Самастойны, незалежны быт мае вялікае значэньне. Незалежны быт дае свабоду і поўную магчы-масць культурнага разьвіцьця.

У кожнай белаўскай ха-це павінен быць белаўскі вальндар!

БЕЛАУСКАЯ КНІГАРНЯ „НАДЗЕЯ”

раней Ул. Манкевіча, яшчэ раней Белаўскага Выдавецка-га Т—ва) Вільня, Астрабрамская вул. № 1, прадае ўсе бе-лаўскія кніжкі, сьценічныя творы, песеньнікі, часопісы, ка-лендары адрыўныя і календары кніжны, сьценкі да календа-роў і інш. Заказы выпайваюцца борзда й акуратна.

На лісты Кнігарня адказвае толькі тады, калі прысланы паштовы значок на адказ.

Хто выпісвае з Кнігарні „Надзея” болей як на адну зала-тоўку і прытым пасылае грошы наперад, той за перасыл-ку па пошце ня плаціць. Выпісваючы ня болей як на адну залатоўку, трэба дадаць на перасылку 15 грашоў.

Хто выпісвае да трох зал., можа грошы паслаць у лісьце паштовымі значкамі. Калі-б выпісваныя кніжкі ці іншае-прапалі на пошце, дык кнігарня „Надзея” варочае ўсе па-несенныя выпісваючым страты.